

Panduan **PENGURUSAN REKOD SEKTOR AWAM**

PANDUAN

PENGURUSAN REKOD SEKTOR AWAM

ARKIB NEGARA MALAYSIA

PANDUAN PENGURUSAN REKOD SEKTOR AWAM

ISBN 978-967-912-172-8
© Cetakan Pertama 2016

Hakcipta terpelihara. Tidak dibenarkan mengeluarkan ulang mana-mana kandungan buku ini di dalam apa-apa bentuk dan dengan cara apa-apa jua sama ada secara elektronik, fotokopi, mekanikal atau cara lain sebelum mendapat izin bertulis daripada penerbit.

Diterbitkan oleh :

Arkib Negara Malaysia
Jalan Tuanku Abdul Halim
50568 Kuala Lumpur
Tel : 03 - 6209 0600
Faks : 03 - 6201 5679
Laman Sesawang : www.arkib.gov.my

Dicetak oleh :

Misas Advertising Sdn. Bhd.
No. 30, Jalan 4/23B
Taman Danau Kota
53300 Kuala Lumpur
Tel : +603 - 4024 2004 / +603 - 4022 8714
www.misasGroup.com

ISI KANDUNGAN

PENDAHULUAN	1
Prakata Ketua Pengarah Arkib Negara Malaysia	2
Pengenalan	4
Nota Penjelasan	6
BAHAGIAN I : PEWUJUDAN REKOD	11
Penyediaan Surat, Memo dan E-Mel Rasmi	13
1. Pengenalan	14
2. Elemen Rekod	14
2.1 Kandungan	14
2.2 Konteks	15
2.3 Struktur	15
2.3.1 Kepala Surat	16
2.3.2 Pengenalan Surat	19
2.3.3 Isi Surat	27
2.3.4 Pengakhiran Surat	28
3. Ciri-ciri Rekod	33
3.1 Kesahihan	33
3.2 Keandalan	35
3.3 Keutuhan	35
3.4 Kebolehgunaan	35
Lampiran	
• Format Kepala Surat Umum Pejabat Awam	36
• Format Kepala Surat Ketua Pejabat Awam	37
BAHAGIAN II : PENDAFTARAN DAN PENAWANAN REKOD	39
Pembangunan Klasifikasi Fail Pejabat Awam	41
1. Pengenalan	42
2. Keperluan Pembangunan Klasifikasi Fail	42
3. Langkah-Langkah Pembangunan Klasifikasi Fail	43
• Langkah 1 : Perbincangan Pembangunan Klasifikasi Fail	43
• Langkah 2 : Penubuhan Pasukan Kerja Pembangunan Klasifikasi Fail	43
• Langkah 3 : Pembangunan Klasifikasi Fail	43
• Langkah 4 : Pengharmonian Klasifikasi Fail	46
• Langkah 5 : Penyediaan Kod Klasifikasi Fail	47
• Langkah 6 : Penyediaan Manual Klasifikasi Fail	50

4. Pelaksanaan Klasifikasi Fail Fungsian	50
5. Kemaskini Klasifikasi Fail Pejabat Awam	51
Lampiran	
• Lampiran 1 : Contoh Format Deskripsi	52
• Lampiran 2 : Format Pengharmonian Klasifikasi Fail	53
• Lampiran 3 : Carta Aliran Pengharmonian dan Persetujuan Klasifikasi Fail	55
• Lampiran 4 : Cara-cara Pelaksanaan Klasifikasi Fail Yang Baharu	56
• Lampiran 5 : Aliran Kerja Pelaksanaan Klasifikasi Fail Yang Baharu	57
• Lampiran 6 : Contoh Klasifikasi Fungsian Sekolah-sekolah Negeri Pahang	58

Pengurusan Fail Rasmi Kerajaan	83
1. Pengenalan	84
2. Keperluan Sumber Sistem Pengurusan Fail	84
2.1 Pelantikan Pegawai Untuk Menguruskan Fail	85
3. Penggunaan Kulit Fail Di Pejabat Awam	86
3.1 Jenis-Jenis Kulit Fail Yang Digunakan Oleh Pejabat Awam	86
3.2 Penggunaan Kulit Fail Berwarna Putih Taraf Terbuka Untuk Kumpulan Rekod Urusan Am Dan Urusan Fungsian	87
3.2.1 Penggunaan Kulit Fail Berwarna Putih Taraf Terbuka Dengan Tulang Belakang Berwarna Untuk Kumpulan Rekod Urusan Am	87
3.2.2 Penggunaan Kulit Fail Berwarna Putih Taraf Terbuka Dengan Tulang Belakang Berwarna Untuk Kumpulan Rekod Urusan Fungsian	93
3.2.3 Penggunaan Kulit Fail Sampul Kecil	98
3.3 Penggunaan Kulit Fail Bertaraf Terperingkat	99
4. Tatacara Pengendalian Dan Penyelenggaraan Fail	104
4.1 Pembukaan Fail	104
4.2 Tujuan Pembukaan Fail	104
4.3 Permohonan Pembukaan Fail Baharu/ Jilid Baharu	105
4.4 Persediaan Peralatan Dan Bahan Untuk Membuka Fail	106
4.5 Langkah-Langkah Pembukaan Fail	106
4.5.1 Mencatat Maklumat/ Butiran Di Kulit Fail Yang Baharu Dibuka	109
4.5.1.1 Penggunaan Dakwat Untuk Mencatat Maklumat/ Butiran Di Kulit Fail	109
4.5.2 Penggunaan Kertas Minit	112
4.5.2.1 Maklumat Yang Perlu Dilengkapkan di Kertas Minit Am 6	112

4.6	Pendaftaran Surat Oleh Pejabat Awam	114
4.6.1	Tatacara Pendaftaran Surat Yang Diterima/ Surat Masuk Oleh Pejabat Awam	114
4.6.1.1	Penerimaan Surat	114
4.6.1.2	Tindakan Ke atas Surat Selepas Didaftarkan	115
4.6.1.3	Pendaftaran Surat Yang Diterima	118
4.6.1.4	Cara Merekodkan Surat Diterima/ Masuk di Kertas Minit Am 6	121
4.6.1.5	Tatacara Pendaftaran Surat Keluar Oleh Pejabat Awam	122
4.6.1.6	Cara Merekodkan Surat Keluar di Kertas Minit Am 6	123
4.6.1.7	Tatacara Pendaftaran Surat Terperingkat	126
4.6.1.7.1	Pendaftaran Suratan Rasmi Rasmi Yang Diterima/ Masuk Oleh Pejabat Awam	126
4.6.1.7.2	Pendaftaran Suratan Rasmi Rasmi Yang Diwujudkan Oleh Pejabat Awam	126
4.7	Kaedah Menulis Minit Tindakan	132
4.7.1	Kaedah Menulis Minit Bebas	136
4.8	Surat Yang Memerlukan Tindakan Cepat	138
4.8.1	Tindakan SEGERA	138
4.8.2	Tindakan SERTA MERTA	139
4.9	Memindahkan Surat Yang Tersilap Fail	140
4.9.1	Tujuan Borang Pemindahan Surat	140
4.10	Pengendalian Surat – Menyurat Melalui Mesin Faksimili	141
4.10.1	Tatacara Penerimaan Surat Masuk Melalui Mesin Faks	141
4.10.2	Tatacara Penerimaan Surat Keluar Melalui Mesin Faks	142
4.11	Tindakan Mengepos Surat	144
4.12	Surat Yang Dihantar 'Dengan Tangan' (Despatch)	145
4.13	Pembaikan Dan Penggantian Fail Rosak	147
5.	Akses Dan Kawalan Pergerakan Fail/Dokumen	149
5.1	Merekodkan Pergerakan Fail	149
5.1.1	Penggunaan Kad Pergerakan Fail	149
5.2	Permintaan Merujuk Fail	152
5.3	Permohonan Melanjutkan Tempoh Merujuk Fail	152
5.4	Menguruskan Pergerakan Fail	153
5.4.1	Memaklumkan Pergerakan Fail	155
5.4.2	Tindakan Yang Perlu Diambil Sekiranya Catatan Pergerakan Fail Telah Penuh	155

5.5	Pertanyaan Mengenai Kedudukan Fail	156
5.6	Simpan Dalam Perhatian (SDP)	157
5.6.1	Cara Menempah Fail Melalui Kaedah Simpan Dalam Perhatian (SDP)	157
5.7	Membawa Keluar Fail Dari Kawasan Pejabat	158
5.8	Tatacara Penggunaan Sampul Kecil (Am 435a-Pin. 1/82)	159
i.	Fail Tidak Dapat Dikesan Atau Hilang	159
ii.	Dua Atau Lebih Pegawai Menggunakan Fail Pada Masa Yang Sama	160
iii.	Penggunaan Sampul Kecil Untuk Tujuan Rasmi Yang Lain	160
iv.	Tindakan Selepas Menggunakan Sampul Kecil	160
5.8.1	Kaedah Memfailkan Surat-Menyurat Ke Dalam Sampul Kecil	163
5.9	Pengurusan Fail Timbul (FT)	165
5.9.1	Konsep Fail Timbul (FT)	165
5.9.2	Nilai Rujukan	166
5.9.3	Tatacara Penyelenggaraan Fail Timbul	166
5.9.3.1	Salinan Surat	166
5.9.3.2	Jumlah Fail Timbul	166
5.9.3.3	Tajuk Di Kulit Fail	166
5.9.3.4	Nombor Klasifikasi/ Nombor Rujukan	166
5.9.3.5	Kertas Minit	166
5.9.4	Penutupan Fail Timbul	168
5.9.5	Kawalan Ke Atas Pembukaan Fail Timbul	168
5.9.6	Pemusnahan Fail Timbul	168
5.9.7	Panduan Asas Perkara-Perkara Yang Boleh Diedarkan Melalui Fail Timbul	168
5.9.8	Pengecualian	169
6.	Penutupan Fail	169
6.1	Kriteria Penutupan Fail	169
6.1.1	Kriteria 1 : Penutupan Berdasarkan Kandungan dan Ketebalan Fail	169
6.1.2.	Kriteria 2 : Penutupan Berdasarkan Kepada Tamat Tindakan Ke Atas Fail	170
6.2	Tindakan Ke Atas Fail Yang Hendak Ditutup	174
6.3	Tindakan Ke Atas Fail Selepas Ditutup	174
7.	Penyimpanan Dan Penyelenggaraan Fail	177
7.1	Penyimpanan Fail Aktif	179
7.2	Penyimpanan Fail Terperingkat	181
7.3	Penyimpanan Fail Tidak Aktif / Fail Tutup	181
8.	Pelupusan Fail	182
8.1	Panduan Melaksanakan Pelupusan Fail	182

8.1.1	Warta Kerajaan P.U. (A) 377 Bertarikh 13hb Oktober 2008	182
8.1.2	Panduan Pelupusan Rekod Awam	182
8.1.3	Pelupusan Rekod Berpanduan Kepada Jadual Pelupusan Rekod	185
8.2	Carta Panduan Pelupusan Fail	189
Lampiran		
Jadual		
•	Jadual A : Pelantikan Pegawai Dalam Menguruskan Fail	85
•	Jadual B : Warna Kulit Fail Untuk Kumpulan Rekod Urusan Am	87
•	Jadual C : Warna Kulit Fail Untuk Kumpulan Rekod Urusan Fungsian Arkib Negara Malaysia	94
Rajah		
•	Rajah 1 : Contoh Kulit Fail Urusan Am Kod 100: Pentadbiran Warna Biru Tua. Gambaran Kulit Fail Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	88
•	Rajah 2 : Contoh Kulit Fail Urusan Am Kod 200: Pengurusan Tanah,Bangunan Dan Infrastruktur Warna Kuning.Gambaran Kulit Fail Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	89
•	Rajah 3 : Contoh Kulit Fail Urusan Am Kod 300: Pengurusan Aset Alih Hidup Dan Stor Kerajaan Warna Merah Jambu. GambaranKulit Fail Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	90
•	Rajah 4 : Contoh Kulit Fail Urusan Am Kod 400: Pengurusan Kewangan Warna Coklat. Gambaran Kulit Fail Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	91
•	Rajah 5 : Contoh Kulit Fail Urusan Am Kod 500: Pengurusan Kewangan Warna Hijau Muda. Gambaran Kulit Fail Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	92
•	Rajah 6 : Contoh Kulit Fail Urusan Fungsian Jabatan Arkib Negara Malaysia: Kod 600: Pengurusan Rekod Warna Merah Hati (Maroon). Gambaran Kulit Fail Yang Hanya Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	95
•	Rajah 7 : Contoh Kulit Fail Urusan Fungsian Jabatan Arkib Negara Malaysia: Kod 700: Pengurusan Arkib Warna Ungu. Gambaran	

	Kulit Fail Yang Hanya Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	96
• Rajah 8	: Contoh Kulit Fail Urusan Fungsian Jabatan Arkib Negara Malaysia: Kod 800: Pengurusan Memorial Warna Oren. Gambaran Kulit Fail Yang Hanya Diwarnakan Di Bahagian Tulang Belakang Kulit Fail	97
• Rajah 9	: Borang Permohonan Membuka Fail Baharu/ Jilid Baharu	105
• Rajah 10	: Kedudukan Lubang Yang Ditebuk Di Kulit Fail	107
• Rajah 11	: Carta Aliran Proses Pembukaan Fail	108
• Rajah 12	: Carta Aliran Penerimaan Dan Pendaftaran Surat	116
• Rajah 13	: Format Buku Daftar Surat Keluar	123
• Rajah 14	: Format Buku Daftar Am 492 Suratan Rahsia Rasmi Di Bawah Jadual Akta Rahsia Rasmi 1972 dan Berhubung Dengannya	129
• Rajah 15	: Format Buku Daftar Am 492A Suratan Rahsia Rasmi Di Luar Jadual Akta Rahsia Rasmi 1972 dan Berhubung Dengannya Yang Dikelaskan	130
• Rajah 16	: Format Buku Daftar Am 492B Suratan Rahsia Rasmi Di Luar Jadual Akta Rahsia Rasmi 1972 dan Berhubung Dengannya Yang Dikelaskan Semula	131
• Rajah 17	: Kaedah Menulis dan Menerima Minit Tindakan	133
• Rajah 18	: Contoh Merekodkan Minit Bebas Di Kertas Minit (Lihat Kandungan 9)	137
• Rajah 19	: Borang Pemindahan Surat	141
• Rajah 20	: Contoh Borang Penghantaran Surat Melalui Faksimili	142
• Rajah 21	: Buku Daftar Penggunaan Setem	145
• Rajah 22	: Carta Aliran Proses Penggantian Kulit Fail Rosak Kepada Kulit Fail Baharu	148
• Rajah 23	: Borang Permintaan Merujuk Fail	152
• Rajah 24	: Borang Permohonan Lanjutan Tempoh Merujuk Fail	153
• Rajah 25	: Borang Makluman Pergerakan Fail	155
• Rajah 26	: Borang Pertanyaan Bahagian Registri Mengenai Kedudukan Fail	156
• Rajah 27	: Borang Permohonan Fail Simpan Dalam Perhatian (SDP)	157
• Rajah 28	: Kad Permohonan Fail Simpan Dalam	

	Perhatian (SDP)	158
• Rajah 29 :	Borang Permohonan Membawa Fail Keluar Dari Kawasan Pejabat	159
• Rajah 30 :	Carta Aliran Pengendalian Fail Yang Tidak Dapat Dikesan Atau Hilang	162
• Rajah 31 :	Contoh Mencatat Maklumat Di Kulit Sampul Kecil (Fail Sementara)	164
• Rajah 32 :	Contoh Memfailkan Kertas Surat/Dokumen/ Cadangan/ Di Dalam Sampul Kecil	165
• Rajah 33 :	Ketebalan Fail 4sm Berdasarkan Ketinggian Tulang Belakang Atau Spine Kulit Fail Yang Menandakan Fail Boleh Ditutup	171
• Rajah 34 :	Kaedah Penutupan Fail Kriteria 1: Kandungan Telah Mencapai 100 Lampiran Atau Mencapai Ketebalan 4sm, Mana Yang Terdahulu	172
• Rajah 35 :	Kaedah Penutupan Fail Kriteria 2: Fail Yang Di Tutup Disebabkan Penstrukturan Semula Organisasi	173
• Rajah 36 :	Tindakan Ke Atas Fail Yang Hendak Ditutup	175
• Rajah 37 :	Carta Aliran Proses Kerja Penutupan Fail	176
• Rajah 38 :	Carta Panduan Pelupusan Fail Untuk Rujukan Pejabat Awam	189

Gambar

• Gambar 1 :	Kulit Fail Sampul Kecil	98
• Gambar 2 :	Kulit Fail Terperingkat Bertaraf 'TERHAD'	100
• Gambar 3 :	Kulit Fail Terperingkat Bertaraf 'SULIT'	101
• Gambar 4 :	Kulit Fail Terperingkat Bertaraf 'RAHSIA'	102
• Gambar 5 :	Kulit Fail Terperingkat Bertaraf 'RAHSIA BESAR'	103
• Gambar 6 :	Contoh Catatan 'Nombor Fail', 'Tajuk Fail' Dan 'Tarikh Kandungan Pertama' Di Kulit Fail	111
• Gambar 7 :	Format Kertas Minit Am 6 Dan Kaedah Melengkapkan 'Kertas Minit No.' Dan 'Helai No.'	113
• Gambar 8 :	Contoh Cap 'Terima'	114
• Gambar 9 :	Contoh Surat Yang Dicap 'Terima' Dan Dicatatkan Nombor 'Rujukan Fail'	117
• Gambar 10 :	Buku Daftar Surat Menyurat (Am 10-Pin. 3/80)	119
• Gambar 11 :	Contoh Mendaftar Surat Masuk Di Dalam Buku Daftar (Am 10-Pin.3/80)	120
• Gambar 12 :	Cara Merekodkan Surat Masuk (Dakwat Merah) Dan Surat Keluar (Dakwat Biru/Hitam) Di Atas Kertas Minit	125

•	Gambar 13 :	Buku Daftar Suratan Rahsia Rasmi Am 492	129
•	Gambar 14 :	Buku Daftar Suratan Rahsia Rasmi Am 492A	130
•	Gambar 15 :	Buku Daftar Suratan Rahsia Rasmi Am 492B	131
•	Gambar 16 :	Catatan Pergerakan Fail Di Ruang 'Dihantar Kepada' Dan 'Tarikh Dihantar' Di Kulit Fail	134
•	Gambar 17 :	Contoh Cara Menulis Minit Tindakan	135
•	Gambar 18 :	Contoh Format Slip SEGERA	138
•	Gambar 19 :	Contoh Format Slip Tindakan SERTA MERTA	139
•	Gambar 20 :	Contoh Surat Asal Yang Telah Dicap Selepas Dihantar Melalui Mesin Faksimili	143
•	Gambar 21 :	Contoh Surat 'Dengan Tangan' Yang Dihantar Menggunakan Buku Daftar Am 109 Pin.3/82	146
•	Gambar 22 :	Kedudukan Kad Pergerakan Fail Di Dalam Kulit Fail	150
•	Gambar 23 :	Contoh Kad Pergerakan Fail	151
•	Gambar 24 :	Contoh Catatan Pergerakan Fail Pada Kulit Fail	154
•	Gambar 25 :	Contoh Fail Timbul	167
•	Gambar 26 :	Bilik Penyimpanan Fail Yang Kemas Dan Teratur	178
•	Gambar 27 :	Penyimpanan Fail Aktif Yang Betul (✓) Dan Tidak Betul (X) Di Dalam Kabinet Besi Berlaci Empat	180
•	Gambar 28 :	Penyimpanan Fail Aktif Yang Betul (✓) Dan Tidak Betul (X) Dengan Menggunakan Rak Bergerak Dan Rak Statik	180
•	Gambar 29 :	Cara Penyimpanan Fail Tidak Aktif Yang Betul (✓) Dan Tidak Betul (X) Di Dalam Bilik Rekod	181
•	Gambar 30 :	Warta Kerajaan P.U. (A) 377 Bertarikh 13hb Oktober 2008	183
•	Gambar 31 :	Panduan Pelupusan Rekod Awam	184
•	Gambar 32 :	Jadual Pelupusan Rekod Urusan Am	186
•	Gambar 33 :	Contoh Jadual Pelupusan Rekod Fungsian Pejabat Awam	187
•	Gambar 34 :	Jadual Pelupusan Rekod Kewangan Dan Perakaunan	188
•	Lampiran A :	Senarai Semak Keperluan Sumber Sistem Pengurusan Fail	190

Pengurusan Registri dan Bilik Rekod di Pejabat Awam	197
1. Pengenalan	198
2. Kategori Bilik Registri dan Bilik Rekod	198
3. Keperluan Bilik Registri dan Bilik Rekod	199
3.1 Lokasi	199
3.2 Keluasan dan Ruang	200
3.3 Bahan Binaan dan Struktur	201
3.4 Peralatan dan Kelengkapan	201
3.5 Kawalan Suhu dan Kelembapan Bandingan	202
3.6 Cahaya	202
3.7 Keselamatan Bilik Registri dan Bilik Rekod	202
3.8 Pencegahan Kebakaran	203
3.9 Pencegahan dari Agen Perosak	203
3.10 Pengendalian dan Penjagaan Rekod	203
4. Penyediaan Pelan Tindakan Bencana	204
5. Keperluan Sumber Manusia	204
6. Kewangan	205
Lampiran	
• Lampiran 1 dan 2 – Pengiraan Ruang Bilik Registri	206
• Lampiran 3 – Pengiraan Ruang Bilik Rekod	208
• Lampiran 4 dan 5 – Pelan Lantai dan Susun Atur Bilik Registri (melaksanakan pengurusan surat dan fail secara manual)	209
• Lampiran 6 dan 7 – Pelan Lantai dan Susun Atur Bilik Registri (melaksanakan Sistem Pengurusan Rekod Elektronik)	211
• Lampiran 8 – Pelan Lantai dan Susun Atur Bilik Rekod	213
• Lampiran 9 – Senarai Peralatan dan Kelengkapan Bilik Registri	214
• Lampiran 10 – Senarai Peralatan dan Kelengkapan Bilik Rekod	222
• Lampiran 11 – Keperluan Suhu dan Kelembapan Bandingan bagi Bilik Registri dan Bilik Rekod	226
• Lampiran 12 – Model Seksyen Pengurusan Rekod	228
Penubuhan dan Penyenggaraan Pusat Rekod Agensi	229
1. Pengenalan	230
2. Keperluan Penubuhan Pusat Rekod Agensi	230
3. Spesifikasi Pusat Rekod Agensi	230
3.1 Lokasi	231
3.2 Binaan Bangunan	231
3.3 Kawalan Suhu dan Kelembapan Bandingan	234
3.4 Kelengkapan dan Peralatan	235
3.5 Kawalan Keselamatan	236
3.6 Pencegahan Kebakaran dan Bencana	237

4. Penyenggaraan	240
4.1 Bangunan	240
4.2 Rekod	240
5. Peranan Dan Tanggungjawab Pejabat Awam	242
Lampiran	
• Lampiran A - Panduan Penyimpanan Rekod Mengikut Format	244

BAHAGIAN IV : PELUPUSAN REKOD 245

Penyediaan Jadual Pelupusan Rekod Fungsian	247
1. Pengenalan	248
2. Tatacara Penyediaan Jadual Pelupusan Rekod Fungsian	248
2.1 Perbincangan Awal antara Pejabat Awam dan Arkib Negara Malaysia	248
2.2 Pembentukan Pasukan Petugas Penyediaan JPR	249
2.3 Analisa Rekod Fungsian	249
2.4 Penyediaan Inventori Rekod	250
2.5 Penilaian Rekod	250
2.6 Penyediaan Draf JPR	254
2.7 Persetujuan Ketua Pejabat Awam	254
2.8 Kelulusan Jadual Pelupusan Rekod	254
3. Pematuhan Penggunaan Jadual Pelupusan Rekod	254
4. Mengemaskini Jadual Pelupusan Rekod	255
5. Pemindahan Rekod Bernilai Kebangsaan Atau Sejarah	255
Lampiran	
• Lampiran 1 - Borang Inventori Rekod	256
• Lampiran 1(a) - Penerangan Mengenai Borang Inventori Rekod	258
• Lampiran 1(b) - Contoh Borang Inventori Rekod Yang Telah Diisi	261
• Lampiran 2 - Format Jadual Pelupusan Rekod	263
• Lampiran 2(a) - Penerangan Mengenai Format Jadual Pelupusan Rekod	264
• Lampiran 3 - Format Borang Permohonan Bagi Pemusnahan Rekod Awam – Arkib 2/08	265
• Lampiran 3(a) - Penerangan Borang Permohonan Bagi Pemusnahan Rekod Awam – Arkib 2/08	266
• Lampiran 4 - Format Borang Permohonan Bagi Pemindahan Rekod Awam – Arkib 11/08	267
• Lampiran 4(a) - Penerangan Borang Permohonan Bagi Pemindahan Rekod Awam – Arkib 11/08	268
• Lampiran 5 - Diagram Penyediaan Jadual Pelupusan Rekod Fungsian Oleh Jabatan/ Agensi Kerajaan dan Arkib Negara Malaysia	269

• Lampiran 6(a) - Contoh JPR Tanah Negara 2004	270
• Lampiran 6(b) - Contoh JPR Mahkamah Persekutuan Malaysia 2010	274
• Lampiran 6(c) - Contoh JPR Yayasan Terengganu 2011	276
Tatacara Penggunaan Jadual Pelupusan Rekod (JPR)	279
1. Pengenalan	280
2. Penggunaan JPR	280
3. Tatacara Penggunaan JPR Bagi Pelupusan Rekod	281
• Kumpulan Rekod Yang Diputuskan Musnah	282
• Kumpulan Rekod Yang Diputuskan Pindah ke ANM	282
• Kebenaran Pemusnahan Atau Pemindahan Rekod	282
Lampiran	
• Carta Aliran Penggunaan JPR Bagi	290
Pelupusan Rekod Awam	291
1. Pengenalan	292
2. Larangan Pemusnahan Rekod Awam	292
3. Tatacara Pelupusan Rekod Awam	292
3.1 Permohonan Pemusnahan Rekod Awam Yang Dinyatakan Dalam Jadual Pelupusan Rekod (JPR)	292
3.2 Permohonan Pelupusan Rekod Awam Yang Tidak Dinyatakan Dalam Jadual Pelupusan Rekod	294
3.3 Permohonan Pemindahan Rekod Awam	295
3.4 Penangguhan Pemindahan	296
4. Kaedah Pemusnahan Rekod Awam	296
5. Pemindahan Rekod Bernilai Kebangsaan Atau Sejarah	296
6. Pemindahan Rekod Terperingkat Bagi Tujuan Pemeliharaan	297
7. Pelupusan Rekod Awam Yang Rosak	297
8. Pelupusan Bagi Rekod Pejabat Awam Yang Tidak Berfungsi Lagi	297
Pemindahan Rekod Awam	299
1. Pengenalan	300
2. Objektif Pemindahan Rekod Awam	300
3. Kumpulan Rekod Yang Boleh Dipindahkan	300
3.1 Kategori Rekod Awam Yang Dipindahkan ke ANM	300
3.2 Jenis Rekod Awam Yang Dipindahkan ke ANM	301
3.2.1 Bahan Fail	301
3.2.2 Bahan Bukan Fail	301
4. Kumpulan Rekod Yang Tidak Boleh Dipindahkan	302
5. Tatacara Pemindahan Rekod Awam	303
5.1 Bahan Fail	303
5.2 Bahan Bukan Fail	304
6. Penangguhan Pemindahan	304

7. Rujukan Semula Rekod Yang Telah Dipindahkan 304

Lampiran

• Lampiran 1 - Carta Aliran Pemindahan Rekod Awam	305
• Lampiran 2- Borang Arkib 11/08 – Borang Permohonan Bagi Pemindahan Rekod Awam	306
• Lampiran 2(a) - Penerangan Borang Arkib 11/08	307
• Lampiran 2(b) - Contoh Pengisian Borang Arkib 11/08	308
• Lampiran 3 - Contoh Permohonan Penangguhan Pemindahan Rekod Awam	309
• Lampiran 4 - Surat Pekeliling Am Bilangan 4 Tahun 2015 – Pemindahan Terbitan Rasmi ke Arkib Negara Malaysia	310

BAHAGIAN V : TADBIR URUS REKOD KERAJAAN 319

Pengurusan Rekod Penting 320

1. Pengenalan	320
2. Objektif Pengurusan Rekod Penting	320
3. Kategori Rekod Penting Kerajaan	320
3.1 Rekod-rekod yang diperlukan ketika kecemasan/ bencana	321
3.2 Rekod-rekod yang diperlukan untuk pemulihan selepas bencana	321
3.3 Rekod yang berkaitan dengan hak kerajaan / individu	321
3.4 Rekod-rekod yang berkaitan dengan isu semasa	321
4. Tanggungjawab Pejabat Awam	321
5. Kaedah Pelaksanaan	321
5.1 Pengumpulan dan Penyenaraian Rekod Penting	321
5.2 Penyediaan Salinan Pendua Rekod Penting	321
5.3 Salinan (back up) Bagi Rekod Digital	321
5.4 Pengasingan dan Pemindahan Rekod Penting	322
5.5 Ruang Penyimpanan Rekod	322

Penyediaan Pelan Tindakan Bencana Rekod (PTBR) Kerajaan 323

1. Pengenalan	324
2. Punca Bencana	324
2.1 Semulajadi	324
2.2 Pesekitaran	324
2.3 Politik/ Provokasi	324
2.4 Teknologi	324
3. Objektif Penyediaan PTBR	324
4. Tatacara Penyediaan PTBR	325
4.1 Pembentukan Pasukan Petugas Penyediaan PTBR	324
4.2 Pengumpulan Maklumat Mengenai Organisasi	326

4.3	Analisa Risiko	326
4.4	Kaedah Penilaian Risiko	328
5.	Pelan Tindakan Bencana Rekod (PTBR)	330
5.1	Sebelum Bencana (Pencegahan dan Persediaan)	330
5.2	Semasa Bencana (Tindakan Proaktif/ Response)	333
5.3	Selepas Bencana (Penyelamatan dan Pemulihan)	334
6.	Format Pelan Tindakan Bencana Rekod (PTBR)	340
7.	Meluluskan PTBR Pejabat Awam	341
8.	Pengesahan Penyediaan PTBR Kepada Arkib Negara Malaysia	341
9.	Pengedaran dan Penggunaan PTBR	342
10.	Kempen Kesedaran	342
11.	Pengemaskinian dan Penambahbaikan PTBR	342
Lampiran		
•	Lampiran 1 - Templat Pelan Tindakan Bencana Rekod	343
•	Lampiran 2 - Borang Pengesahan Penyediaan PTBR	350
•	Lampiran 3 - Carta Aliran Semasa Bencana	351
•	Lampiran 4 - Carta Aliran Kerja Menyelamatkan Rekod Selepas Bencana Banjir/ Kebakaran	352
Penubuhan Jawatankuasa Pengurusan Rekod (JKPR)		353
1.	Pengenalan	354
2.	Penubuhan Jawatankuasa Pengurusan Rekod (JKPR)	354
3.	Peranan Dan Tanggungjawab JKPR	355
4.	Kekerapan Mesyuarat	355
Pelantikan Pegawai Rekod Jabatan (PRJ)		357
1.	Pengenalan	358
2.	Tatacara Pelantikan Pegawai Rekod Jabatan (PRJ)	358
2.1	Tanggungjawab Pejabat Awam Melantik PRJ	358
2.1.1	Melantik Pembantu Tadbir Pegawai Rekod Jabatan	358
2.1.2	Memaklumkan Pelantikan PRJ Kepada Arkib Negara Malaysia	359
2.2	Tanggungjawab Arkib Negara Malaysia Terhadap Pelantikan PRJ	
2.2.1	Membuat Pengesahan Pelantikan PRJ	359
2.2.2	Menyediakan Latihan Pengurusan Rekod Untuk PRJ	359
2.2.3	Mengeluarkan Sijil Pelantikan PRJ	359
2.2.4	Pelantikan PRJ di Peringkat Negeri	360
2.2.5	Mendaftar Pengesahan Pelantikan PRJ	360
2.2.6	Memaklumkan Perundangan dan Peraturan Pengurusan Rekod	360
2.2.7	Senarai Tugas, Peranan dan Tanggungjawab PRJ	360
3.	Carta Aliran Pelantikan PRJ	363

Lampiran

Lampiran A : Contoh Borang SKL 8 Pelantikan Pegawai Rekod Jabatan (PRJ) Di Kementerian/ Jabatan/ Agensi	363
Lampiran B : Senarai Alamat Pejabat Arkib Negara Malaysia Di Peringkat Negeri	364
Lampiran C : Contoh Format Surat Pengesahan Pelantikan Pegawai Rekod Jabatan (PRJ)	366
Lampiran D : Contoh Format Sijil Perlantikan Pegawai Rekod Jabatan Yang Disediakan Oleh Arkib Negara Malaysia	367

PENUTUP	369

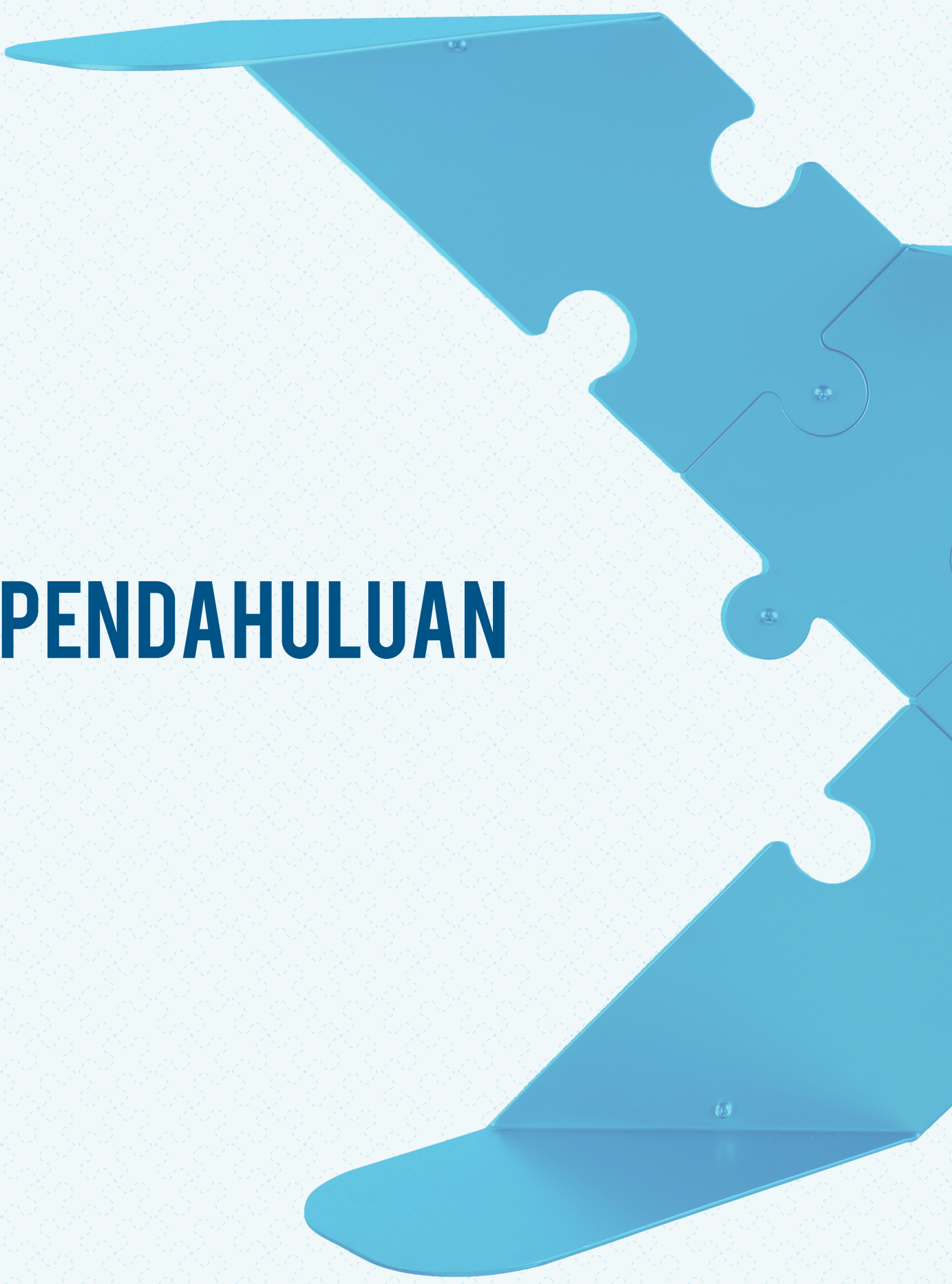
KHIDMAT NASIHAT	371

LAMPIRAN : DEFINISI DAN TAFSIRAN	375

LAMPIRAN : PUNCA KUASA	384

LAMPIRAN : INDEKS	467

PENGHARGAAN	475

PENDAHULUAN

“

Rekod adalah aset intelektual yang merupakan sumber strategik pengurusan yang sangat diperlukan oleh Pejabat Awam. Rekod adalah perakam kepada seluruh transaksi pentadbiran yang menjadi *institutional memory* di peringkat Pejabat Awam dan seterusnya menjadi *national memory* di peringkat Negara. Justeru, rekod perlu diurus dengan cekap, sistematik dan kos efektif agar ianya boleh digunakan sepanjang masa.

”

PRAKATA

Kerajaan memberi penekanan utama terhadap kecekapan sesebuah Pejabat Awam dalam menyampaikan perkhidmatan kepada rakyat. Keupayaan sesebuah Pejabat Awam dalam menyampaikan perkhidmatan, membuat keputusan dan melaksanakan transaksi yang berkualiti adalah bergantung kepada sejauh mana maklumat yang diperlukan dapat diwujudkan, disimpan, dicapai serta digunakan. Kebanyakan daripada maklumat yang dihasilkan adalah terkandung di dalam rekod yang diselenggarakan oleh sesebuah Pejabat Awam.

Di samping itu, kerajaan juga memberi penekanan kepada integriti perkhidmatan awam. Teras kepada integriti adalah akauntabiliti dan ketelusan perkhidmatan awam. Integriti hanya dapat dizahirkan melalui rekod yang lengkap, sahih, mudah dicapai dan boleh digunakan. Kepentingan maklumat dan rekod sememangnya difahami oleh Pejabat Awam, namun masih terdapat kelemahan dari segi mendapatkan maklumat dan rekod yang lengkap yang diperlukan semasa membuat kajian, perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan lebih malang lagi dalam membuat sesuatu keputusan. Oleh yang demikian, rekod yang merupakan sumber maklumat dan dokumen bukti kepada urusan rasmi Pejabat Awam hendaklah diuruskan dengan cekap dan teratur. Pengurusan rekod yang cekap dan teratur akan mencerminkan satu tadbir urus yang baik (*good governance*) bagi sesebuah Pejabat Awam khususnya dan kepada perkhidmatan awam keseluruhannya.

Panduan Pengurusan Rekod Sektor Awam yang diterbitkan oleh Arkib Negara Malaysia ini bertujuan untuk menjelaskan mengenai tatacara serta panduan kepada Pejabat Awam untuk menguruskan rekod dengan teratur dan sistematik. Pejabat Awam perlu menjadikan Panduan Pengurusan Rekod Sektor Awam yang dihasilkan ini sebagai rujukan asas di dalam memahami konsep pengurusan rekod secara holistik bermula dari proses pewujudan, penggunaan, pemeliharaan dan pelupusannya. Pengurusan rekod yang baik dan terancang akan dapat mempertingkatkan keupayaan, kecekapan dan keberkesanan Pejabat Awam dalam menawarkan perkhidmatan yang lebih teratur, efisien dan berkesan. Keyakinan rakyat juga akan meningkat dan seterusnya kebolehpercayaan mereka kepada institusi Perkhidmatan Awam akan berada di tahap yang tinggi.

Akhir kata, saya ingin merakamkan setinggi-tinggi tahniah dan ucapan terima kasih kepada semua pihak yang terlibat di dalam menyediakan panduan ini. Arkib Negara Malaysia berharap agar panduan yang dihasilkan ini dapat diguna pakai oleh Pejabat Awam di dalam melaksanakan pengurusan rekod di peringkat organisasi masing-masing.

AZEMI BIN ABDUL AZIZ

Ketua Pengarah

Arkib Negara Malaysia

PENGENALAN

Pengurusan rekod menurut klausa 3.16, MS 2223-1:2015 (BM) Maklumat dan pendokumenan - Pengurusan rekod - Bahagian 1: Am (ISO 15489-1:2001, IDT) adalah “bidang pengurusan yang bertanggungjawab bagi kawalan yang cekap dan sistematik dalam pengwujudan, penerimaan, penyenggaraan, penggunaan dan pelupusan rekod, termasuk proses untuk menawan dan menyimpan bukti dan maklumat mengenai aktiviti dan transaksi urusan organisasi dalam bentuk rekod”.

Pengurusan rekod yang sistematik dan berkesan adalah amat penting dilaksanakan kerana rekod diperlukan oleh setiap Pejabat Awam dalam melaksanakan tugas dan tanggungjawabnya bagi membolehkan mereka membuat keputusan dan tindakan diambil. Rekod diwujudkan, diterima dan diguna dalam menjalankan aktiviti sesebuah organisasi bagi menyokong perjalanan aktiviti yang berterusan, mematuhi persekitaran perundangan, dan menyediakan keperluan kebertanggungjawaban. Organisasi hendaklah mewujudkan dan menyimpan rekod yang sahih, andal dan boleh diguna, serta melindungi keutuhan rekod itu selama rekod tersebut diperlukan.

Rekod mengandungi maklumat yang berupa sumber berharga dan aset organisasi yang penting. Pendekatan sistematik dalam pengurusan rekod adalah penting bagi organisasi dan masyarakat untuk melindungi dan memelihara rekod sebagai bukti tindakan. Sistem pengurusan rekod merupakan sumber maklumat mengenai aktiviti organisasi yang menyokong aktiviti dan keputusan berikutnya, di samping memasti kebertanggungjawaban kepada pihak yang berkepentingan pada masa kini dan masa depan.

Rekod membolehkan organisasi untuk:

- menjalankan urusan secara teratur, cekap dan bertanggungjawab,
- menyampaikan perkhidmatan secara konsisten dan saksama,
- menyokong dan mendokumen pembentukan dasar dan proses membuat keputusan peringkat pengurusan, memasti konsistensi, kesinambungan dan produktiviti dalam pengurusan dan pentadbiran,
- memudah aktiviti dijalankan dengan berkesan di seluruh organisasi,
- memasti kesinambungan jika berlaku bencana,
- memenuhi keperluan perundangan dan kawal selia termasuk aktiviti kearkiban, audit dan pengawasan,
- menyediakan perlindungan dan sokongan dalam litigasi termasuk pengurusan risiko yang berkaitan dengan kewujudan atau kekurangan bukti aktiviti organisasi,
- melindungi kepentingan organisasi dan hak pekerja, pelanggan serta pihak yang berkepentingan pada masa kini dan masa depan,
- menyokong dan mendokumen aktiviti penyelidikan dan pembangunan, pembangunan dan pencapaian, semasa dan masa depan, di samping penyelidikan bersejarah,

- menyediakan bukti aktiviti urusan kerja, peribadi dan kebudayaan,
- mewujudkan identiti organisasi, peribadi dan kebudayaan, dan
- mengekal memori korporat, peribadi atau kolektif

Pelaksanaan pengurusan rekod yang efisien dan sistematik akan memastikan rekod:

- diwujudkan dan ditawan
- diguna, disimpan dan diselenggara
- dipindah dan dimusnahkan

Kitaran hayat rekod ini akan diterangkan secara terperinci di dalam bab-bab berkaitan di dalam panduan ini.

Penggunaan panduan ini akan membolehkan Pejabat Awam dapat melaksanakan aktiviti pengurusan rekod dengan lebih teratur dan sistematik. Secara tidak langsung, ia akan meningkatkan kecekapan pengurusan dan pentadbiran menerusi pengurusan rekod yang efisien, menjimatkan perbelanjaan pengurusan sesebuah Pejabat Awam, penggunaan ruang simpanan rekod secara lebih ekonomik, mematuhi keperluan perundangan dan meningkatkan keberkesanan sistem penyampaian perkhidmatan serta tadbir urus yang baik.

NOTA PENJELASAN

Panduan Pengurusan Rekod Sektor Awam ini adalah suatu panduan yang menjelaskan secara terperinci tentang langkah, kaedah, tatacara dan piawaian yang perlu dipatuhi oleh setiap Pejabat Awam dalam menguruskan rekod di bawah kawalan dan jagaan masing-masing. Panduan ini adalah panduan yang komprehensif kepada Pejabat Awam untuk dijadikan rujukan bagi memastikan pengurusan rekod kerajaan dalam sektor awam diuruskan secara baik dan mematuhi peraturan yang ditetapkan oleh kerajaan.

Panduan ini diselaraskan oleh Seksyen Dasar, Standard dan Pengurusan Kualiti, Arkib Negara Malaysia berdasarkan kertas-kertas ikhtisas Pengurusan Rekod yang telah disediakan oleh pegawai-pegawai Arkib Negara Malaysia daripada Seksyen/Bahagian yang terlibat secara langsung dalam aktiviti Pengurusan Rekod.

Panduan ini mengandungi lima (5) Bahagian utama yang meliputi setiap kitaran hayat rekod yang bermula daripada peringkat pewujudan, penggunaan dan penyenggaraan hinggalah pelupusan rekod. Setiap Bahagian akan merangkumi perkara utama dan sub perkara bagi memudahkan penjelasan dan pemahaman terhadap tatacara serta kaedah yang perlu dipatuhi dalam melaksanakan aktiviti pengurusan rekod.

Bahagian I : Pewujudan Rekod

Aktiviti yang dijalankan di Pejabat Awam akan membawa kepada wujudnya rekod awam. Rekod yang banyak diwujudkan di Pejabat Awam adalah surat, memo dan e-mel rasmi. Rekod-rekod ini perlu disediakan dengan betul dan tepat kerana merakamkan setiap transaksi dan aktiviti Pejabat Awam yang akhirnya menjadi bukti kepada keberkesanan tadbir urus negara.

Pejabat Awam perlu mewujudkan dan menyelenggarakan rekod-rekod yang mempunyai ciri-ciri kesahihan (*authenticity*), keandalan (*reliability*), keutuhan (*integrity*), dan kebolegunaan (*useability*). Ini bagi memastikan pewujudan rekod seperti surat, memo dan e-mel rasmi di Pejabat Awam memenuhi syarat-syarat perundangan dan peraturan yang diguna pakai, dan menyediakan akauntabiliti yang perlu dalam menguruskan rekod awam.

Pejabat Awam perlu mengawal aspek-aspek kandungan, konteks dan struktur seperti alamat, tarikh, nombor rujukan, tandatangan dan sebagainya dalam penyediaan surat, memo dan e-mel rasmi. Kawalan dalam aspek-aspek ini membantu Pejabat Awam dalam memastikan perjalanan aktiviti yang berterusan, mematuhi persekitaran perundangan dan standard kualiti, menyediakan keperluan kebertanggungjawaban dan kecekapan dalam penyampaian perkhidmatan.

Bahagian II : Pendaftaran dan Penawanan Rekod

Pengurusan rekod perlu dilaksanakan dengan betul dan sistematik oleh setiap pegawai dan kakitangan di Pejabat Awam mengikut piawaian dan prosedur yang telah ditetapkan oleh kerajaan. Pengurusan rekod yang sistematik membolehkan maklumat yang terkandung di dalamnya dikawal serts dicapai dengan cepat dan tepat apabila diperlukan. Rekod yang dikendalikan dengan betul di peringkat pendaftaran dan penawanan akan memudahkan Pejabat Awam menyampaikan perkhidmatan dengan tepat dan telus. Elemen yang terlibat di peringkat pendaftaran dan penawanan rekod ini merangkumi aktiviti pengurusan fail dan pembangunan klasifikasi fail.

Pembangunan klasifikasi fail berdasarkan fungsi adalah kaedah yang paling sesuai diamalkan oleh Pejabat Awam. Ini adalah kerana ia akan dapat memberikan keseragaman di seluruh Pejabat Awam dalam cara rekod diwujudkan, disimpan dan digunakan di samping memudahkan capaian dan perkongsian maklumat. Klasifikasi fail yang baik akan membolehkan fail dapat dikesan dan diperolehi dengan betul oleh pegawai yang menerima serta dalam masa yang diperlukan.

Klasifikasi fail yang dibangunkan berdasarkan panduan yang diberikan oleh Arkib Negara Malaysia dapat membolehkan Pejabat Awam akur kepada keperluan program pengurusan rekod selaras dengan MS 2223-1:2009 *Information and Documentation – Records Management – Part 1: General dan Part 2: Guidelines* dan memenuhi sebahagian daripada pra – syarat untuk pelaksanaan penggunaan aplikasi sistem pengurusan rekod elektronik (ERMS). Ia juga akan dapat mempermudah pencapaian maklumat untuk membuat keputusan dan meningkatkan kecekapan penyampaian perkhidmatan.

Pengurusan fail merupakan satu kaedah penting yang digunakan oleh penjawat awam untuk menyalurkan maklumat dalam melaksanakan fungsi dan aktiviti sesebuah Pejabat Awam. Setiap transaksi perlu dilakukan melalui sistem pengurusan fail yang betul dan sistematik supaya penyampaian perkhidmatan kepada pelanggan dapat dilaksanakan secara berkesan.

Kaedah pengurusan fail merangkumi penggunaan kulit fail, pembukaan fail, memfailkan surat menyurat, pengendalian kertas minit, mencatatkan butiran pada kulit fail, pengedaran fail, penyimpanan fail, Simpan Dalam Perhatian (SDP/ KIV), penggunaan kulit fail sampul kecil, fail timbul, penutupan fail dan pembukaan fail baharu (Jilid sambungan). Pengendalian fail yang betul merupakan asas kepada pengurusan rekod kerajaan yang cekap serta teras kepada akauntabiliti dan integriti Perkhidmatan Awam.

Bahagian III : Penggunaan dan Penyenggaraan Rekod

Rekod adalah nadi pentadbiran Pejabat Awam dan diperlukan untuk melaksanakan segala urusan dan fungsinya dengan cekap dan berkesan. Pejabat Awam bertanggungjawab untuk menyenggara dan memelihara rekod awam dari sebarang kerosakan, kemusnahan dan kehilangan semasa dalam jagaan.

Setiap Pejabat Awam hendaklah menyediakan ruang khusus iaitu Bilik Registri dan Bilik Rekod untuk menyimpan dokumen dan rekod supaya penggunaan, penyenggaraan dan pengawalannya lebih sistematik bagi memastikan Pejabat Awam dapat melaksanakan tugasnya dengan baik. Maklumat dan rekod yang diperlukan dapat diperolehi dengan tepat dan cepat serta dapat meningkatkan kualiti penyampaian perkhidmatan.

Bilik Registri berperanan untuk menyimpan, menyenggara dan mengawal rekod aktif serta memainkan peranan penting dalam mengawal pergerakan fail, semasa fail digunakan oleh pegawai dan kakitangan sesebuah Pejabat Awam untuk melaksanakan tugasnya.

Bilik Rekod adalah sebuah bilik yang dikhaskan bagi menyimpan dan menyenggara rekod separa aktif, tidak aktif dan tamat tindakan. Bilik ini dilengkapi dengan kelengkapan dan peralatan yang sesuai bagi memastikan rekod dapat dipelihara dengan baik dan selamat.

Penyediaan bilik khusus untuk pengendalian dan penyimpanan rekod akan dapat memastikan rekod dapat diguna, disenggara dan dikawal dengan lebih ekonomik dan cekap di samping menjamin keselamatan rekod.

Penubuhan Pusat Rekod oleh sesebuah Pejabat Awam bertujuan untuk memastikan rekod-rekod awam separa aktif dan tidak aktif dalam simpanan agensi-agensi awam dapat dipelihara dan diurus dengan baik sementara menunggu pelupusan terakhir rekod tersebut atau pemindahannya ke Arkib Negara Malaysia (ANM). Pusat Rekod Agensi yang ditubuhkan berdasarkan keperluan minima dan piawaian yang ditetapkan akan memastikan rekod disimpan dan disenggara dengan baik dan terpelihara dengan selamat.

Bahagian IV: Pelupusan Rekod

Rekod yang berkaitan dengan perancangan, keputusan, program dan aktiviti kerajaan diperlukan semasa pewujudan dan penggunaannya bagi perjalanan operasi, pentadbiran dan penyampaian perkhidmatan oleh Pejabat Awam, malahan kekal menjadi aset intelektual kepada rujukan dan penyelidikan generasi yang akan datang. Oleh yang demikian, proses pelupusan dan pemindahan rekod adalah merupakan dua elemen penting dalam tadbir urus rekod yang berkualiti dan sistematik.

Rekod Awam yang telah tamat tindakan atau tidak lagi diperlukan untuk rujukan hendaklah ditutup. Rekod ini hendaklah dibuat pengasingan dan dianggap sebagai rekod tidak aktif. Rekod ini hendaklah disimpan di Pejabat Awam sementara menunggu permohonan pelupusan atau bagi mematuhi tempoh pengekalan yang ditetapkan di dalam Jadual Pelupusan Rekod (JPR). Seksyen 26, Akta Arkib Negara 2003 [Akta 629] memberi kuasa kepada Ketua Pengarah untuk membenarkan pelupusan mana-mana rekod awam yang tidak memiliki apa-apa nilai kebangsaan atau sejarah yang kekal dan lama bertahan atau kedua-duanya sekali.

Penentuan sama ada sesuatu rekod awam itu mempunyai nilai kebangsaan atau sejarah dibuat melalui kaedah penilaian rekod dengan menggunakan pendekatan penilaian fungsian (*functional appraisal*) yang mengambil kira kandungan, konteks dan struktur rekod. Penilaian ke atas kandungan rekod bertujuan untuk menentukan sama ada rekod disimpan kekal, simpan sementara atau musnah berdasarkan penentuan nilai primer (bukti) dan nilai sekunder (maklumat). Aktiviti penilaian rekod akan memastikan hanya rekod awam yang mempunyai nilai kebangsaan atau sejarah serta menjadi bahan bukti kepada negara sahaja akan disimpan kekal sebagai warisan negara (*institutional / national memory*). Jadual Pelupusan Rekod (JPR) boleh disediakan selepas proses penilaian dilaksanakan bagi mengenal pasti rekod yang mempunyai nilai arkib untuk dipelihara dan membenarkan pemusnahan rekod yang tinggal selepas luput tempoh pengekalan yang ditentukan.

JPR mengandungi maklumat ringkas mengenai siri rekod, perihal rekod, tamat tindakan dan tindakan pelupusan yang perlu diambil selepas tempoh simpanannya dipatuhi. ANM telah menghasilkan dua (2) JPR untuk kegunaan Pejabat Awam iaitu JPR Urusan Am dan JPR Kewangan dan Perakaunan. Di samping dua (2) JPR tersebut, Pejabat Awam juga dikehendaki membangunkan JPR Fungsian selaras dengan Seksyen 27, Akta Arkib Negara 2003 [Akta 629]. JPR Fungsian tersebut merangkumi siri rekod yang berkaitan dengan fungsi sesebuah Pejabat Awam berkenaan. Penggunaan jadual ini dapat memastikan rekod yang bernilai kekal dipindahkan ke ANM untuk simpanan kekal dan rekod yang tidak bernilai dimusnahkan dengan segera. Pelupusan rekod yang cekap akan dapat membantu Pejabat Awam mengatasi masalah pengurusan, penyimpanan dan penjagaan timbunan rekod yang tidak aktif.

Pemindahan rekod yang bernilai ini juga dapat memastikan memori institusi dan warisan negara disimpan dan dipelihara kekal. Tatacara pemindahan rekod awam ke ANM ini disediakan bagi memastikan rekod awam dipindahkan oleh Ketua Pentadbir Pejabat Awam kepada jagaan dan kawalan ANM mengikut kaedah serta tatacara yang betul di samping bertujuan untuk memastikan Pejabat Awam melaksanakan pemindahan rekod secara lebih teratur dan bersistematik.

Setiap Pejabat Awam perlu melaksanakan program pengurusan rekod secara menyeluruh agar rekod-rekod boleh dipelihara dari mula pewujudannya sehinggalah ke peringkat pelupusan dan pemindahan. Pejabat Awam juga perlu menambah kemahiran, pengetahuan dan kepakaran dalam bidang yang berkaitan bagi menjayakan pelaksanaan pengurusan rekod.

Bahagian V: Tadbir Urus Rekod

Tadbir urus yang baik atau *good governance* adalah penting bagi memastikan sistem penyampaian perkhidmatan awam yang cemerlang dapat dicapai. Salah satu elemen penting yang perlu ditekankan dalam tadbir urus yang terbaik adalah pengurusan rekod. Pengurusan rekod merupakan teras kepada tadbir urus dalam sesebuah Pejabat Awam dan merupakan asas kepada kebolehpercayaan rakyat kepada perkhidmatan awam.

Rekod adalah perakam kepada seluruh transaksi pentadbiran yang menjadi *institutional memory* di peringkat Pejabat Awam dan seterusnya menjadi *national memory* di peringkat Negara. Rekod diperlukan semasa pewujudan dan penggunaannya bagi perjalanan operasi, pentadbiran dan penyampaian perkhidmatan oleh Pejabat Awam, malahan kekal menjadi aset intelektual kepada rujukan dan penyelidikan generasi yang akan datang. Justeru, setiap Pejabat Awam perlu melaksanakan program pengurusan rekod secara menyeluruh agar rekod-rekod boleh dipelihara dari mula pewujudannya sehinggalah ke peringkat pelupusan.

Keselamatan rekod merupakan tanggungjawab setiap Pejabat Awam. Ini penting bagi memastikan rekod yang bernilai terpelihara dan dapat dirujuk apabila diperlukan. Rekod nadi utama Pejabat Awam dalam memberikan penyampaian perkhidmatan serta merupakan sumber strategik pengurusan. Pejabat Awam perlu memastikan pengurusan rekod dilaksanakan dengan baik dan teratur tidak kira dalam keadaan biasa, dalam keadaan kecemasan atau berlaku bencana. Bencana seperti banjir, kebakaran, tanah runtuh, gempa bumi, tsunami dan sebagainya boleh mengakibatkan kemusnahan dan kerosakan rekod di Pejabat Awam.

Pengurusan Rekod Penting Kerajaan bertujuan untuk memelihara kumpulan rekod penting untuk membolehkan Pejabat Awam meneruskan kesinambungan fungsi dan perkhidmatan mereka ketika dan selepas berlakunya kecemasan / bencana. Pejabat Awam bertanggungjawab mewujudkan satu jawatankuasa khas dalam menguruskan pengurusan rekod penting jabatan, mempunyai pelan tindakan yang lengkap serta terkini, kakitangan yang kompeten dan peruntukan kewangan yang mencukupi.

Pejabat Awam perlu mengenal pasti kumpulan rekod penting masing-masing berdasarkan fungsi dan teras perkhidmatan mereka. Kumpulan rekod penting yang telah dikenalpasti, perlu disenaraikan, dibuat salinan pendua dan disimpan di lokasi yang berbeza antara salinan asal rekod dengan salinan pendua. Pejabat Awam perlu memastikan pemeliharaan rekod asal dan salinan pendua untuk tujuan keselamatan.

Pejabat Awam perlu mengambil tindakan penyelamatan rekod penting dengan segera sekiranya berlaku kecemasan / bencana. Satu pasukan khas iaitu Pasukan Bertindak Bencana Rekod perlu ditubuhkan untuk melaksanakan tugas penyelamatan dan pemulihan rekod yang rosak akibat bencana.

Penyediaan Pelan Tindakan Bencana dapat menyelamatkan rekod-rekod penting sesebuah Pejabat Awam yang diperlukan dalam operasinya. Pelan ini adalah penting untuk mengelakkan berlakunya sesuatu bencana, mengurangkan kerosakan akibat bencana serta mengambil tindakan segera untuk memulihkan rekod-rekod yang rosak akibat bencana. Pelan Tindakan Bencana Rekod adalah perlu bagi Pejabat Awam demi memelihara memori institusi selain daripada menyelamatkan rekod yang bernilai dan penting kepada pembangunan dan transaksi sesebuah Pejabat Awam.

Pelaksanaan pengurusan rekod yang sistematik, cekap dan berkesan memerlukan komitmen daripada pengurusan atasan dalam sesebuah Kementerian/Jabatan/Agensi sehingga ke peringkat bawahan. Pemantauan terhadap program dan aktiviti pengurusan rekod melalui penubuhan jawatankuasa serta pelantikan pegawai yang terlatih dalam pengurusan rekod akan memastikan keberkesanan dan pematuhan terhadap akta, peraturan serta piawaian yang ditetapkan oleh Arkib Negara Malaysia.

Komitmen bersepadu di antara pengurusan atasan dan pegawai pelaksana program dan aktiviti pengurusan rekod berupaya memantapkan mekanisme Pengurusan Rekod di Kementerian/Jabatan/Agensi dan secara tidak langsung mencapai penyampaian perkhidmatan awam yang cemerlang melalui penggunaan maklumat dan rekod yang tepat dan cepat.